

Dostosowanie wymagań edukacyjnych w Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Mrokowie

Podstawa prawna:

1. *Ustawa z 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe (Dz. U. z 2021 r., poz. 1082 ze zm.) – art. 127 ust.3.*
2. *Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2021 r. poz. 1915) – art. 44c*
3. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. z 2019 r., poz.373)*
4. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591)*

Nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

1) posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym

2) posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia

Dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego szczegółowe dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych uczniów znajdują się w Indywidualnych Programach Edukacyjno-Terapeutycznych.

3) posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, wskazującą na potrzebę takiego dostosowania – na podstawie tej opinii

4) nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych w pkt 1–3, który jest objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów

5) posiadającego opinię lekarza o ograniczonych możliwościach wykonywania przez ucznia określonych ćwiczeń fizycznych na zajęciach wychowania fizycznego – na podstawie tej opinii.

Podstawowym celem dostosowania wymagań jest wyrównanie szans edukacyjnych uczniów oraz zapobieganie wtórnym zaburzeniom sfery emocjonalno-motywacyjnej.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych polega na modyfikacji procesu edukacyjnego, umożliwiającego uczniom sprostanie wymaganiom.

Powinno dotyczyć głównie form i metod pracy z uczniem, zdecydowanie rzadziej treści nauczania.

Nie może polegać na takiej zmianie treści nauczania, która powoduje obniżanie wymagań wobec uczniów z normą intelektualną.

Nie oznacza pomijania treści zawartych w podstawie programowej dla danego etapu edukacji tylko ewentualne realizowanie ich na poziomie wymagań koniecznych lub podstawowych, a zakres wiedzy i umiejętności powinien dać szansę uczniowi na sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego.

Kryteria oceniania dla każdego ucznia uwzględniają sześciostopniową skalę ocen.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

Formy, metody:

W pracy z uczniem należy stosować zasady:

- 1) indywidualizacji;
- 2) stopniowania trudności;
- 3) systematyczności;
- 4) łączenia teorii z praktyką.

Główne metody wskazane w pracy z uczniem to:

- 1) podające;
- 2) aktywizujące;
- 3) problemowe;
- 4) eksponujące;
- 5) praktyczne.

Główne formy wskazane w pracy z uczniem to:

- 1) indywidualna;
- 2) w małych grupach;
- 3) zbiorowa.

I. Uczeń zdolny – dostosowania na wszystkich przedmiotach

- 1) ścisła współpraca z wychowawcą ucznia, specjalistami, rodzicami w celu zapewnienia uczniowi zdolnemu harmonijnego rozwoju umysłowego i psychofizycznego;
- 2) indywidualizacja procesu dydaktycznego podczas zajęć edukacyjnych, poszerzenie treści, wzbogacenie;
- 3) przydzielanie uczniowi trudniejszych, bardziej złożonych zadań;
- 4) różnicowanie stopnia trudności prac domowych;
- 5) zachęcanie do podejmowania prac dodatkowych;
- 6) zachęcanie do czytania polecanych przez nauczycieli czasopism i książek;
- 7) poszerzanie zainteresowań i umiejętności ucznia poprzez udział w przedsięwzięciach szkolnych i pozaszkolnych;
- 8) zachęcanie do uczęszczania na koła zainteresowań;
- 9) pomoc w przygotowaniu do konkursów olimpiad przedmiotowych lub artystycznych. Motywowanie ucznia do udziału w zawodach sportowych na terenie szkoły i reprezentowanie szkoły na terenie gminy, powiatu, województwa oraz Polski.
- 10) promowanie ucznia i jego osiągnięć na terenie szkoły i poza nią;
- 11) stwarzanie okazji do swobodnego wyboru zadań trudniejszych, swobodnej decyzji w podejmowaniu dodatkowych działań.

II. Specyficzne trudności w uczeniu się

Uczeń z trudnościami w czytaniu i pisaniu oraz zagrożony ryzykiem dysleksji dostosowania w pracy z uczniami klas 1-3

- 1) nie wywoływać ucznia, aby czytał głośno przy klasie nowy tekst, wskazywać wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu i na nich sprawdzać technikę czytania;
- 2) czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań rozłożyć w czasie, pozwalać na korzystanie z audiobooków;
- 3) wydłużać czas na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów, w miarę potrzeby pomagać w ich odczytaniu;

- 4) uwzględniać trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, dawać więcej czasu, instruować lub zalecać przeczytanie tekstu wcześniej w domu;
- 5) częściej sprawdzać zeszyty szkolne ucznia, ustalić sposób poprawy błędów;
- 6) w miarę możliwości przygotowywać sprawdziany i kartkówki w formie testów;
- 7) można też dać uczniowi do rozwiązania w domu podobne zadania;
- 8) dać uczniowi czas na przygotowanie się do pisania dyktanda poprzez podanie mu trudniejszych wyrazów, a nawet wybranych zdań, które wystąpią w dyktandzie, można też dawać teksty z lukami lub pisanie z pamięci;
- 9) dyktanda sprawdzające można przeprowadzać indywidualnie z uczniem;
- 10) nie omawiać błędów przy całej klasie;
- 11) w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- 12) pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów;
- 13) nie obniżać ocen za błędy ortograficzne i graficzne w wypracowaniach;
- 14) dawać więcej czasu na prace pisemne, sprawdzać, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracać wielkość notatek;
- 15) w przypadku trudności z odczytaniem pracy, odpytać ucznia ustnie;
- 16) nie wywoływać ucznia do natychmiastowej odpowiedzi, umożliwić czas na zastanowienie się;
- 17) podczas podawania nowych słówek w języku obcym należy zwolnić tempo wypowiedzianych słów i zwrotów, a nawet wypowiadać je przesadnie poprawnie;
- 18) nowe wyrazy objaśniać za pomocą polskiego odpowiednika, w formie opisowej lub ilustracji;
- 19) w zapamiętywaniu pisowni stosować wyobrażanie wyrazu, literowanie, pisanie ze zróżnicowaniem kolorystycznym liter;
- 20) przy odczytywaniu tekstu przez nauczyciela pozwalać na korzystanie z podręcznika;
- 21) w nauczaniu gramatyki można stosować algorytmy w postaci graficznej wykresów, tabeli, rysunków;
- 22) naukę tabliczki mnożenia, definicji, wzorów, nowych słówek w języku obcym rozłożyć w czasie, często przypominać i utrwalać;

- 23) materiał sprawiający trudność dłużej utrwaląc, dzielić na mniejsze części;
- 24) w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek, odczytać zadania;
- 25) uwzględniać trudności związane z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr;
- 26) oceniać tok rozumowania, nawet gdyby ostateczny wynik zadania był błędny, co wynikać może z pomyłek rachunkowych;
- 27) zaliczać zadanie, jeśli wynik jest prawidłowy, nawet jeśli strategia dojścia do niego jest niezbyt jasna;
- 28) w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie,
- 29) różnicować formy sprawdzania wiadomości i umiejętności tak, by ograniczyć ocenianie na podstawie pisemnych odpowiedzi ucznia;
- 30) poziom zadania dostosowywać do indywidualnych możliwości ucznia;
- 31) udzielać dodatkowych instrukcji, naprowadzać, łączyć teorię z praktyką;
- 32) dzielić dane zadanie na mniejsze etapy;
- 33) nie należy wymagać od ucznia śpiewania, bądź wykonywania ćwiczeń fizycznych sprawiających uczniowi trudność w obecności innych uczniów;
- 34) dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielać instruktażu;
- 35) nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy;
- 36) podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.;
- 37) włączać do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma większe szanse.

Dysleksja:

Ogólne dostosowania w pracy z uczniem:

- 1) wskazane jest posadzenie ucznia blisko tablicy, dzięki temu zwiększy się jego koncentracja uwagi, ograniczeniu ulegnie ilość bodźców rozpraszających, wzrośnie bezpośrednia kontrola nauczyciela, bliskość tablicy pozwoli zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu;
- 2) pytania kierowane do ucznia powinny być precyzyjne;
- 3) należy kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń, szczególnie podczas sprawdzianów;
- 4) ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisania zmniejszenie liczby poleceń do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużenie czasu pracy;
- 5) ograniczenie tekstów do czytania i pisania na lekcji do niezbędnych notatek, w miarę możliwości i potrzeb przygotowywać gotowe notatki do wklejenia;
- 6) dawać więcej czasu na prace pisemne, sprawdzać, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracać wielkość notatek;
- 7) wydłużyć czas przeznaczony na pisanie sprawdzianów i kartkówek poprzez zmniejszenie ilości zadań lub zmniejszenie ilości przykładów w zadaniach;
- 8) pisemne sprawdziany powinny ograniczać się do sprawdzanych wiadomości, należy stosować testy wyboru, zdań niedokończonych, teksty z lukami – pozwoli to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania;
- 9) nie wywoływać ucznia do natychmiastowej odpowiedzi, umożliwić czas na zastanowienie się;
- 10) uwzględniać trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, dawać więcej czasu, instruować lub zalecać przeczytanie tekstu wcześniej w domu;
- 11) sprawdzanie wiadomości może dotyczyć krótszych partii materiału;
- 12) wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych; umożliwienie odpowiedzi poza klasą lekcyjną;
- 13) podczas uczenia stosowanie technik skojarzeniowych ułatwiających zapamiętywanie
- 14) podawanie uczniom jasnych kryteriów oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wywodu, treść, styl, kompozycja itd.);

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych pracy z uczniami na poszczególnych przedmiotach:

Język polski

- 1) ograniczenie czytania obszernych lektur do rozdziałów istotnych ze względu na omawianą tematykę, akceptowanie korzystania z nagrań fonicznych, w wyjątkowych przypadkach z ekranizacji, jako uzupełnienia samodzielnie przeczytanych rozdziałów;
- 2) częstsze sprawdzanie zeszytów szkolnych ucznia, ustalenie indywidualnego sposobu poprawy błędów, czuwanie nad wnikliwą ich poprawą;
- 3) w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- 4) pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażeń i zwrotów;
- 5) nie obniżać ocen za błędy ortograficzne i graficzne w pracach pisemnych;
- 6) nie wymagać, by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst, wskazywać wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu i na nich sprawdzać technikę czytania;
- 7) należy dać uczniowi czas na przygotowanie się do pisania dyktanda poprzez podanie mu trudniejszych wyrazów, a nawet wybranych zdań, które wystąpią w dyktandzie;
- 8) podczas oceny prac pisemnych nie uwzględniać poprawności ortograficznej lub oceniać ją opisowo, należałoby pozwolić na korzystanie ze słowników ortograficznych podczas pisania wypracowań i prac klasowych;
- 9) postępy w zakresie ortografii sprawdzać za pomocą dyktand z komentarzem;
- 10) nie omawiać błędów ucznia wobec całej klasy;
- 11) w przypadku trudności z odczytaniem pracy odpytać ucznia ustnie;
- 12) pozwalać na wykonywanie prac na komputerze.

Dysgrafia:

- 1) wymagania merytoryczne, co do oceny pracy pisemnej powinny być ogólne, takie same, jak dla innych uczniów;
- 2) sprawdzenie pracy może być niekonwencjonalne np., jeśli nauczyciel nie może przeczytać pracy ucznia, może go poprosić, aby uczynił to sam lub przepytac ustnie z tego zakresu materiału;
- 3) wskazane jest akceptowanie pisma drukowanego, pisma na komputerze, zwłaszcza prac obszernych (wypracowań, referatów), nie należy również oceniać estetyki pisma, np. w zeszytach.
- 4) jeśli pismo dziecka jest trudne do odczytania, można czasem zamienić pracę pisemną na wypowiedź ustną.

Dysortografia:

- 1) systematycznie sprawdzać ćwiczenia wykonywane samodzielnie przez ucznia;
- 2) zamiast klasycznych dyktand można robić sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów;
- 3) w żadnym wypadku dysortografia nie uprawnia do zwolnienia ucznia z nauki ortografii i gramatyki.

Języki obce

Dysleksja, dysortografia, dysgrafia

- 1) w fazie prezentacji leksyki zwolnienie tempa wypowiedzanych słów i zwrotów, a nawet wypowiedzanie ich przesadnie poprawnie;
- 2) objaśnianie nowych wyrazów za pomocą polskiego odpowiednika, w formie opisowej, podania synonimu, antonimu, obrazka, tworzenia związku z nowym wyrazem;
- 3) stosowanie wyobrażenia wyrazu, literowania w zapamiętywaniu pisowni, pisanie palcem na ławce, pisanie ze zróżnicowaniem kolorystycznym liter;
- 4) stosowanie w nauczaniu gramatyki algorytmów w postaci graficznej: wykresów, tabeli, rysunków;
- 5) przy odczytywaniu tekstu przez nauczyciela pozwalanie na korzystanie z podręcznika;
- 6) materiały do czytania powinny być przejrzyste, pisane większą czcionką;
- 7) przy ocenie ucznia przewaga odpowiedzi ustnych nad pisemnymi;
- 8) sprawdzenie wiadomości powinno odbywać się często, z krótszych partii materiału;

- 9) wyłączenie z oceny błędów ortograficznych;
- 10) uwzględnienie w ocenie problemów z formą graficzną prac pisemnych;
- 11) w przypadku ucznia z dysgrafią – akceptowanie pisma drukowanego, pisma na komputerze, zwłaszcza w pracach obszernych (wypracowania, referaty).

Historia, wiedza o społeczeństwie, religia, etyka

Dysleksja, dysgrafia, dysortografia

- 1) w czasie odpowiedzi ustnych dyskretne wspomaganie, dawanie więcej czasu na przypomnienie, wydobywanie z pamięci nazw, terminów, naprowadzanie, wydłużony czas pracy podczas sprawdzianów i kartkówek;
- 2) materiały do czytania powinny być przejrzyste, pisane większą czcionką;
- 3) należy kontrolować stopień zrozumienia przeczytanych przez ucznia poleceń;
- 4) monitorowanie pracy ucznia (notatki, ćwiczenia);
- 5) przewaga odpowiedzi ustnych nad pisemnymi;
- 6) możliwość odczytania pracy domowej w przypadku niewyraźnego pisma;
- 7) sprawdzenie wiadomości powinno odbywać się często z krótszych partii materiału;
- 8) umożliwienie zaliczenia części materiału w formie ustnej.

Matematyka, informatyka, fizyka, chemia

Dysleksja

- 1) naukę tabliczki mnożenia, definicji, reguł wzorów, symboli chemicznych rozłożyć w czasie, często przypominać i utrwalać;
- 2) sprawdzać w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał (w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek);
- 3) w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek;
- 4) podczas wykonywania operacji wymagających wielokrotnych przekształceń, należy umożliwić ustne skomentowanie wykonywanych działań;

- 5) materiał programowy wymagający znajomości wielu wzorów, symboli, przekształceń można podzielić na mniejsze partie. Tam, gdzie jest taka możliwość, pozwolić na korzystanie z gotowych wzorów, tablic itp.;
- 6) uwzględniać trudności związane z myleniem znaków działań, przestawianiem cyfr, zapisywaniem reakcji chemicznych itp.;
- 7) wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych, sprawdzanie wiadomości powinno dotyczyć krótszych partii materiału;
- 8) jako przygotowanie do pracy pisemnej dawać uczniowi do rozwiązania w domu podobne zadania;
- 9) w przypadku prac pisemnych zwrócić uwagi na graficzne rozplanowanie sprawdzianów. Pod treścią zadania powinno być wolne miejsce na rozwiązanie. Pozwoli to uniknąć niepotrzebnych pomyłek przy przepisywaniu zadań na inną stronę np. gubienia, mylenia znaków, cyfr, symboli;
- 10) pisemne sprawdziany powinny ograniczać się do sprawdzanych wiadomości, wskazane jest zatem stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami – pozwoli to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania;
- 11) w ocenie pracy ucznia należy uwzględniać poprawność toku rozumowania, a nie tylko prawidłowości wyniku końcowego;
- 12) zaliczyć rozwiązanie zadania, jeśli wynik jest prawidłowy, choćby strategia dojścia do niego nie wynikała z zapisanych obliczeń (uczniowie dyslektyczni często prezentują styl dochodzenia do rozwiązania niedostępny innym osobom, będący na wyższym poziomie kompetencji);
- 13) w czasie sprawdzianów zwiększyć ilość czasu na rozwiązanie zadań;

Dyskalkulia

- 1) stosować dostosowania wskazane dla uczniów dyslektycznych.
- 2) w codziennej pracy stosować nauczanie polisensoryczne - używanie pomocy dydaktycznych angażujących wszystkie zmysły (rysunki, tabele, schematy, mapy myślowe, haki pamięciowe, podkreślanie najważniejszych informacji, werbalizowanie, używanie kolorów, symboli graficznych itp.).
- 3) ćwiczyć rachunek pamięciowy, uczyć szacowania;
- 4) nakłaniać do "głośnego myślenia" podczas rozwiązywania zadań;

- 5) dzielić złożone treści i zadania na mniejsze porcje łatwiej przyswajalne dla ucznia;
- 6) oceniać przede wszystkim tok rozumowania, a nie poprawność rachunkową;
- 7) prześledzenie toku rozumowania w danym zadaniu i jeśli jest on poprawny wystawienie uczniowi oceny pozytywnej.

Dysgrafia

- 1) umożliwienie zaliczenia części materiału w formie ustnej;
- 2) akceptowanie pisma drukowanego;
- 3) nie ocenianie estetyki pisma;
- 4) w przypadku trudności z odczytywaniem pisma dziecka można zamienić pracę pisemną na wypowiedź ustną;

Przyroda, Biologia, Geografia

Dysleksja, dysortografia, dysgrafia

- 1) w codziennej pracy stosować nauczanie polisensoryczne - używanie pomocy dydaktycznych angażujących wszystkie zmysły (rysunki, tabele, schematy, mapy myślowe, haki pamięciowe, podkreślanie najważniejszych informacji, werbalizowanie, używanie kolorów, symboli graficznych itp.).
- 2) kontrolowanie stopienia zrozumienia przeczytanych przez ucznia poleceń;
- 3) podczas odczytywania tekstu przez nauczyciela wskazane jest śledzenie przez ucznia czytanych treści;
- 4) akceptowanie pisma drukowanego, pisma na komputerze;
- 5) wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych, sprawdzanie wiadomości powinno dotyczyć krótszych partii materiału;
- 6) w przypadku prac pisemnych zwrócić uwagę na graficzne rozplanowanie sprawdzianów. Pod treścią zadania powinno być wolne miejsce na rozwiązanie. wydłużenie czasu pracy na sprawdzianach i kartkówkach;
- 7) pisemne sprawdziany powinny ograniczać się do sprawdzanych wiadomości, wskazane jest zatem stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami – pozwoli to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania;
- 1) w przypadku dyskalkulii oceniany jest przede wszystkim tok rozumowania, a nie techniczną stronę liczenia;

- 2) ocenianie wysiłku ucznia włożonego w wykonaną pracę praktyczną.

Technika, plastyka, muzyka, edukacja dla bezpieczeństwa, wychowanie fizyczne

Dysleksja, dysgrafia, dysortografia

- 1) uwzględniać trudności ucznia;
- 2) w miarę możliwości pomagać, wspierać, dodatkowo instruować, naprowadzać, pokazywać na przykładzie;
- 3) dzielić danych zadania na etapy i zachęcać do wykonywania małutkimi krokami;
- 4) nie zmuszać do indywidualnego śpiewania czy wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność;
- 5) dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, udzielać instruktażu;
- 6) podczas uczenia stosować techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie;
- 7) wprowadzać w nauczaniu metody aktywne, angażujące jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używać wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicać proces nauczania;
- 8) zapewniać większą ilość ćwiczeń, aby uczeń opanował daną sprawność (w razie potrzeby zwolnienie z wykonania ćwiczeń przerastających możliwości ruchowe ucznia);
- 9) wielokrotnie tłumaczyć i wyjaśniać zasady i reguły gier sportowych;
- 10) podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłku, przygotowania do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.;
- 11) włączać do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szansę osiągnąć sukces;
- 12) nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy;
- 13) motywować do pracy, nagradzać za drobne sukcesy.

III. Uczeń z chorobą przewlekłą- dostosowania na wszystkich przedmiotach:

- 1) dostosowanie miejsca pracy ucznia zgodnie z zaleceniami lekarza;

- 2) umożliwienie korzystania przez ucznia na lekcji ze sprzętu medycznego i leków zgodnie z zaleceniem lekarza;
- 3) rozpoznawanie symptomów słabszego samopoczucia;
- 4) zapewnienie integracji z zespołem klasowym;
- 5) zapewnienie pomocy przy nadrabianiu zaległości związanych z absencją szkolną;
- 6) wspieranie i nagradzanie nie tylko za efekty, ale także wkład pracy i zaangażowanie;
- 7) w przypadku dłuższej nieobecności umożliwienie zaliczenia materiału w dodatkowych terminach;
- 8) wykorzystanie okresów lepszego stanu zdrowia do pozyskania ocen z odpowiedzi ustnych;
- 9) dostosować odpowiednio ilość i rodzaj ćwiczeń do możliwości dziecka;
- 10) wzmacnianie samooceny;
- 11) stały kontakt z rodzicami ucznia.

**IV. Uczeń w sytuacji kryzysowej, traumatycznej
dostosowania na wszystkich przedmiotach:**

- 1) umożliwienie zaliczania zaległego materiału w późniejszym terminie;
- 2) rozłożenie zaliczanego materiału na mniejsze partie;
- 3) wydłużenie czasu pracy pisania sprawdzianów, kartkówek;
- 4) możliwe jest odpytanie ucznia na osobności, a nie przy całej klasie;
- 5) zadbanie o rozwój sfery emocjonalnej ucznia;
- 6) pomoc w radzeniu sobie ze stresem;
- 7) nie stwarzanie atmosfery napięcia, zdenerwowania.

**V. Uczniowie z deficytami kompetencji i zaburzeniami
sprawności językowych
w odniesieniu do wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych:**

- 1) nie przerywanie i nie korygowanie spontanicznych wypowiedzi dzieci o nieprawidłowej wymowie;
- 2) zachowanie czujności, by dziecko z wadą wymowy nie było ośmieszane, przedrzeźniane, wyśmiewane przez innych;
- 3) częste chwalenie dziecka za podejmowany prób poprawnego wypowiadania się;
- 4) docenianie treści wypowiedzi;
- 5) nie prowokowanie dziecka do wypowiadania wywoływanych głosek bez osiągnięcia odpowiedniej sprawności narządów mowy, (informacja od prowadzącego terapię logopedy).

**VI. Uczeń o inteligencji niższej niż przeciętna
dostosowania na wszystkich przedmiotach:**

- 1) wskazane jest posadzenie ucznia blisko tablicy, dzięki temu zwiększy się jego koncentracja uwagi, wzrośnie bezpośrednia kontrola nauczyciela, bliskość tablicy pozwoli zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu;
- 2) częste podchodzenie do ucznia w trakcie samodzielnej pracy w celu udzielania dodatkowej pomocy;
- 3) częste odwoływanie się do konkretności (np. graficzne przedstawianie treści zadań), szerokie stosowanie zasady pogłębienia;
- 4) pytania kierowane do ucznia powinny być precyzyjne;
- 5) kontrolowanie stopnia zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń, szczególnie podczas sprawdzianów;
- 6) podchodzenie do dziecka w trakcie samodzielnej pracy w razie potrzeby udzielenie pomocy, wyjaśnienie, mobilizowanie do wysiłku i ukończenia zadania;
- 7) ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisanie zmniejszenie ilości poleceń do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużenie czasu pracy;
- 8) ograniczenie tekstów do czytania i pisanie na lekcji do niezbędnych ;
- 9) ograniczenie czytania obszernych lektur do rozdziałów istotnych ze względu na omawianą tematykę, akceptowanie korzystanie z nagrań fonicznych,

w wyjątkowych przypadkach z ekranizacji, jako uzupełnienia samodzielnie przeczytanych rozdziałów;

- 10) pozwolenie na dokończenie w domu niektórych prac wykonywanych na lekcjach;
- 11) w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczenie tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- 12) pomaganie w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów;
- 13) wydłużenie czasu na prace pisemne, sprawdzanie, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracanie długości notatek;
- 14) ograniczenie wywoływania ucznia do natychmiastowej odpowiedzi, wydłużenie czasu na zastanowienie się i przypomnienie słówek, zwrotów;
- 15) zmniejszanie ilości materiału do zapamiętania, pozostawianie większej ilości czasu na jego opanowanie;
- 16) odpytywanie po uprzedzeniu, kiedy i z czego uczeń będzie pytany;
- 17) w pisemnych sprawdzianach stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami – pozwoli to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania;
- 18) sprawdzanie wiadomości powinno dotyczyć krótszych partii materiału;
- 19) zadawanie do domu tyle, ile dziecko jest w stanie samodzielnie wykonać;

VII. Uczniowie z trudnościami w przetwarzaniu sensorycznym

- 1) zapewnianie w klasie miejsca do siedzenia tak, aby uniknąć niespodziewanego dotknięcia przez inną osobę, ostrzeganie przed dotknięciem, unikanie dotykania włosów, twarzy, szyi, brzucha czyli miejsc szczególnie wrażliwych;
- 2) umożliwienie częstych zmian pozycji oraz siedzenia w miarę potrzeb na twardej poduszce;
- 3) stosowanie różnych narzędzi piśmienniczych (ołówków o różnej twardości, flamastrów piór kulkowych, nakładek uciskowych) oraz zróżnicowanych powierzchni do pisania (fakturowany papier, bibuła);

- 4) poznawanie w trakcie zajęć plastycznych różnych technik i narzędzi, niezmuszanie dziecka do aktywności, jeśli jeszcze nie jest na nią gotowe;
- 5) udzielanie uproszczonych instrukcji słownych połączonych z pokazem;
- 6) wprowadzenie oznaczeń ułatwiających odróżnianie stron prawej od lewej, oznakowanie dominującej strony ciała;
- 7) podczas zajęć wychowania fizycznego prowadzenie ćwiczeń angażujących obie strony ciała dostosowanych do potrzeb i możliwości dziecka;
- 8) umożliwienie noszenia podczas przerw słuchawek wyciszających;
- 9) wietrzenie pomieszczeń, unikanie odświeżaczy powietrza;

VIII. Uczeń powracający z zagranicy/uczeń cudzoziemski **dostosowania na wszystkich przedmiotach:**

- 1) korzystanie ze wsparcia osoby posługującej się językiem ojczystym ucznia np. asystent kulturowy;
- 2) sprawdzanie stopnia zrozumienia wprowadzonego materiału, wydłużanie czasu odpowiedzi;
- 3) uwzględnianie problemów z wymową i artykulacją w czasie wypowiedzi;
- 4) skracanie zadania poprzez dzielenie na mniejsze polecenia częściowe;
- 5) systematyczne sprawdzanie ćwiczeń wykonywanych samodzielnie przez ucznia;
- 6) powtarzanie i korygowanie wypowiedzi;
- 7) różnorodne (nie tylko testowe) formy oceniania ucznia;
- 8) dostosowanie sprawdzianów do wiedzy i kompetencji językowych ucznia;
- 9) wykorzystanie pomocy dydaktycznych ułatwiających uczniowi edukację, korzystanie w codziennej pracy ze słowników dwujęzycznych, telefonu jako narzędzia do komunikowania się i zdobywania informacji;
- 10) ograniczanie czytanych lektur do rozdziałów istotnych ze względu na omawianą tematykę, akceptowanie nagrań fonicznych, ekranizacji;
- 11) kontrolowanie stopnia zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń;

- 12) w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek;
- 13) zmniejszenie ilości zadań (poleceń) do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużenie czasu pracy dziecka;
- 14) ograniczenie tekstów do czytania i pisania na lekcji do niezbędnych notatek;
- 15) rozłożenie zaliczanego materiału na mniejsze partie;
- 16) zmniejszanie ilości słówek do zapamiętania, pozostawianie większej ilości czasu na ich przyswojenie;
- 17) wypowiedzanie się na określony temat ograniczyć do kilku krótkich, prostych zdań,
- 18) monitorowanie pracy ucznia (notatki, ćwiczenia);
- 19) częste stosowanie na lekcji środków wizualnych i skojarzeniowych;
- 20) unikanie wrywania do odpowiedzi, jeśli to możliwe uprzedzenie ucznia;
- 21) realizacja inicjatyw umożliwiających uczniom wzajemne poznanie się oraz nabywanie umiejętności współdziałania;
- 22) konsultowanie z uczniem jego trudności i sukcesów;
- 23) omawianie postępów ucznia na bieżąco;
- 24) wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych, sprawdzanie wiadomości powinno dotyczyć krótszych partii materiału;
- 25) zapewnienie większej ilości ćwiczeń, aby uczeń opanował daną sprawność (w razie potrzeby zwolnienie z wykonania ćwiczeń przerastających możliwości ruchowe ucznia);
- 26) wielokrotne tłumaczenie i wyjaśnianie zasad i reguł gier sportowych;
- 27) stosowanie zapisów prawa oświatowego dotyczących uczniów cudzoziemskich i powracających z zagranicy (odział przygotowawczy, dodatkowe lekcje j. polskiego, zajęcia wyrównawcze).

IX. Uczeń z nadpobudliwością psychoruchową, zaburzeniami koncentracji uwagi oraz zachowań

dostosowania na wszystkich przedmiotach:

- 1) usadzenie ucznia z dala od miejsc, które łatwo mogą go rozpraszać;
- 2) angażowanie ucznia w konkretne działania;

- 3) przypominanie o regułach ustalonych na lekcji;
- 4) wskazywanie sposobów rozładowywania napięcia, które są akceptowane w klasie;
- 5) pomaganie uczniowi w skupieniu się na wykonywaniu jednej czynności;
- 6) wydawanie jasno sprecyzowanych poleceń (na raz tylko jedno polecenie);
- 7) używanie krótkich komunikatów: "otwórz zeszyt", "spakuj książki", "spójrz na tablicę";
- 8) prośenie ucznia o powtórzenie poleceń;
- 9) sprawdzanie kolejność wykonania poleceń;
- 10) częsty kontakt wzrokowy z uczniem;
- 11) przygotowanie ucznia do nagłych zmian odpowiednio wcześniej;
- 12) stosowanie wzmocnień pozytywnych, pochwał słownych;
- 13) pobudzanie zainteresowania ucznia;
- 14) nie zniechęcać i nie dyskwalifikować za pierwszą złą odpowiedź;
- 15) nie odpytywać w stanie silnego pobudzenia;
- 16) wyznaczać uczniowi konkretny cel, dzielić zadania na mniejsze możliwe do zrealizowania etapy;
- 17) w miarę potrzeb: dopilnować, aby uczeń kończąc zajęcia miał: sporządzoną notatkę z lekcji, zapisaną informację o pracy domowej, informację o przewidywanym sprawdzianie, powtórzeniu wiadomości;
- 18) monitorować stopień zrozumienia wprowadzanego materiału;
- 19) dostosować sprawdziany;
- 20) przypominać o terminach zadań do wykonania;
- 21) konsekwencja w działaniu.

X. Uczniowie z zespołem Aspergera

- 1) sukcesywne (nie jednorazowo) zapoznanie ucznia z planem budynku szkolnego - indywidualne oprowadzanie po szkole i wyjaśnianie przeznaczenia pomieszczeń: świetlicy, biblioteki, szatni);
- 2) zachowywanie schematu pracy na lekcjach i stałości działań (np. zajmowanie tej samej ławki lub stolika podczas zajęć);

- 3) trzymanie się tego, co jest przewidziane do realizacji. W sytuacji zmiany w planach konieczne jest uspokojenie, wyciszenie i pełne rzetelne uprzedzenie ucznia o planowanych zmianach. Zmiany muszą być wprowadzane uważnie i planowo, ale nie powinno się ich eliminować;
- 4) eliminowanie bodźców rozpraszających (wzrokowych, słuchowych);
- 5) zwrócenie uwagi (diagnoza) na możliwą nadwrażliwość ucznia na niektóre bodźce i odpowiednie reagowanie (np. nadwrażliwość słuchowa - zniżanie tonu głosu podczas rozmowy, wzrokowa - tworzenie stonowanych dekoracji w klasie itp.);
- 6) kierowanie poleceń indywidualnie do ucznia, zwracanie się do niego po imieniu;
- 7) robienie przerw między wypowiedzianymi zdaniami, tak by dać uczniowi możliwość ich przetworzenia;
- 8) używanie krótkich zdań, prostego i jednoznacznego języka - podawanie jasnych instrukcji;
- 9) unikanie w wypowiedziach ironii, przenośni, idiomów, żartów, które mogą spowodować niepokój, zamęt a nawet lęk u ucznia;
- 10) w zawiązku z trudnościami w prawidłowym odczytywaniu przez ucznia sygnałów pozawerbalnych, każdy wyraz twarzy i gest powinien być poparty instrukcją słowną;
- 11) powtarzanie polecenia, sprawdzanie stopnia jego zrozumienia;
- 12) zachęcanie ucznia, by w razie potrzeby prosił o powtórzenie, uproszczenie czy zapisanie polecenia;
- 13) sprawdzanie zrozumienia czytanego tekstu poprzez zadawanie dodatkowych pytań: Co się wydarzyło? Gdzie? Kiedy? Dlaczego? itp.;
- 14) w razie potrzeby dyskretne zapisywanie (w dużym skrócie i jasnej formie) poleceń dla ucznia (do wykonania w danym dniu) w notesie, który ma na ławce. Jeżeli nie potrafi jeszcze czytać, to warto wprowadzić piktogramy, czyli kolorowe ilustracje przedstawiające czynności do wykonania w danym dniu;
- 15) przedstawianie nowych pojęć lub materiału abstrakcyjnego w sposób możliwie najbardziej konkretny, popieranie ich tekstem pisanym, obrazem, ilustracją, filmem;

- 16) uwzględnianie deficytów w zakresie rozumienia niedosłownych wypowiedzi, ironii, metafor, słów i wyrażeń wieloznacznych. Wyjaśnianie ich za pomocą obrazów albo przeciwieństw np. przyjaźń - wrogość;
- 17) organizowanie zajęć związanych z wyjaśnianiem znaczenia niektórych słów, przysłów, powiedzeń czy metafor;
- 18) w razie potrzeby wydłużanie czasu przeznaczonego na wykonywanie poszczególnych zadań i prac pisemnych;
- 19) dzielenie zadania na wieloetapowe krótsze części;
- 20) zadawanie krótszych prac domowych w sytuacji, gdy rodzice zgłaszają, że nauka w domu trwa godzinami;
- 21) w miarę możliwości sprawdzanie wiedzy ucznia w formie przez niego preferowanej (np. zamiast śpiewać piosenkę może powiedzieć jej tekst);
- 22) dostosowanie pomocy dydaktycznych i zadań do zainteresowań ucznia (np. obliczanie różnicy czasu na podstawie rozkładu jazdy autobusów);
- 23) wykorzystywanie wąskiej i fachowej wiedzy oraz zainteresowań ucznia podczas prowadzenia lekcji; umożliwianie uczniowi - w określonych sytuacjach, (ale nie zawsze, kiedy ma na to ochotę) mówienia o swoich pasjach i zainteresowaniach;
- 24) na lekcjach wychowania fizycznego unikanie aktywności ruchowej związanej z rywalizacją. Zwalnianie uczniów (z nadwrażliwością słuchową) z ćwiczeń, którym towarzyszy duży hałas. Dbanie o losowe przydzielanie do grup (dzieci z ZA są mniej sprawne i niezgrabne ruchowo oraz mają problemy z graniem zespołowym, co sprawia, że są pomijane lub niechętnie wybierane do grupy zawodników);
- 25) z powodu impulsywności i problemów w czekaniu na swoją kolej odpytywanie ucznia w pierwszej kolejności;
- 26) nie zakładanie, że uczeń nie słucha i nie uczestniczy w toku lekcyjnym jeżeli nie nawiązuje kontaktu wzrokowego, czy też siedzi bokiem do nauczyciela;
- 27) dostrzeganie, nazywanie i chwalenie wszelkich zachowań empatycznych;
- 28) otoczenie ucznia dyskretną opieką, gdyż może się on stać łatwym obiektem zaczepki, prowokacji swoich rówieśników;

- 29)praca nad poprawą u ucznia zachowań nieakceptowanych przez otoczenie; wyjaśnianie, jaką reakcję emocjonalną u odbiorców mogą one wywołać;
- 30)dbałość o to, aby uczeń zawsze miał z kim wykonywać zadania grupowe i asymilował się ze środowiskiem w każdej sytuacji: na lekcji, w trakcie przerwy, przebierania się w szatni, w bibliotece, na stołówce czy w czasie wycieczki klasowej;
- 31)dawanie w czasie zajęć dydaktycznych możliwości rozładowywania złości i agresji przy wykorzystaniu akceptowalnych, ustalonych wcześniej metod alternatywnych;
- 32)rozwijanie w czasie lekcji umiejętności rozumienia innych ludzi, siebie i sytuacji społecznych oraz norm i wzorów interpersonalnych i kulturowych;
- 33)prowadzenie treningu komunikacji społecznej, zarówno bezpośredniej, czyli naukę komunikowania się z rówieśnikiem, jak i pośredniej, tj. za pomocą listu, telefonu czy Internetu;
- 34)ćwiczenie umiejętności społecznych, takich jak: zawierania znajomości, słuchania, pytania, odmawiania, inicjowania rozmowy, dyskusowania, reagowania na krytykę i jej wypowiedzianie, radzenia sobie z uczuciami i ich wyrażania, np. gniewu i rozczarowania, jak również mówienia komplementów;
- 35)przed wycieczką szkolną informowanie ucznia o zachowaniach właściwych i pożądanym dla danej sytuacji społecznej (czyli na przykład tego, jak zachować się w teatrze, kinie, muzeum itp.).

XI. Uczniowie z autyzmem

- 1) zminimalizowanie lub całkowite wyeliminowanie elementów rozpraszających;
- 2) posadzenie ucznia blisko nauczyciela;
- 3) zachowanie schematu pracy i stałości działań edukacyjnych (np. zajmowanie tej samej ławki lub stolika podczas zajęć);
- 4) opracowanie planu codziennych zajęć i każdorazowe zapoznawanie z nim ucznia;

- 5) wcześniejsze informowanie o zmianach np. w rozkładzie zajęć lekcyjnych, uprzedzanie o zastępstwach na lekcjach, wyjściach, wizytach nowych osób. Informowanie, w jaki sposób trzeba się zachować w nowej sytuacji;
- 6) wyraźne zaznaczanie końca określonej aktywności, zabawy, zadania, zanim przejdzie się do następnych;
- 7) kierowanie poleceń indywidualnie do dziecka (zwracanie się do niego po imieniu; właściwe używanie zaimków osobowych Ja i Ty);
- 8) podczas rozmowy używanie prostego i jednoznacznego języka;
- 9) wyjaśnianie metafor i przenośni, wyrazów bliskoznacznych, żartów lub dowcipów użytych podczas prowadzenia lekcji;
- 10) popieranie informacji słownej gestami, mimiką;
- 11) uzupełnianie rysunkiem, zdjęciem, filmem lub modelem przekazywanych podczas lekcji treści abstrakcyjnych;
- 12) w razie potrzeby wydłużanie czasu przeznaczonego na wykonywanie poszczególnych zadań i prac pisemnych;
- 13) dzielenie trudniejszego lub dłuższego zadania na kilka części;
- 14) sprawdzanie zrozumienia czytanego tekstu poprzez zadawanie dodatkowych pytań: Co się wydarzyło? Gdzie? Kiedy? Dlaczego? itp.;
- 15) dostosowywanie pomocy dydaktycznych i treści zadań do zainteresowań ucznia (np. obliczanie różnicy czasu na podstawie rozkładów jazdy);
- 16) wykorzystywanie wąskich zainteresowań i fachowej wiedzy ucznia podczas prowadzenia lekcji;
- 17) na lekcjach wychowania fizycznego unikanie aktywności ruchowej związanej z rywalizacją. Dbanie o losowe przydzielanie do grup (dzieci autystyczne są mniej sprawne i niezgrabne ruchowo, a dodatkowo mają problemy z graniem zespołowym, co sprawia, że są pomijane lub niechętnie wybierane);
- 18) w sytuacji wzburzenia lub zdenerwowania umożliwienie pobytu w spokojnym, cichym miejscu np. bibliotece, gabinecie pedagoga;
- 19) ignorowanie i niereagowanie na zachowania prowokacyjne (np. płacz, krzyk). Dziecko powinno wykonać wyznaczone zadanie pomimo takich zachowań;
- 20) częste przypominanie o normach i zasadach funkcjonowania społecznego oraz chwalenie i nagradzanie za ich przestrzeganie;

- 21) niezadawanie pytań "dlaczego to zrobiłeś?", ale opisywanie co nam się nie podoba w zachowaniu, czego oczekujemy i nazywanie emocji;
- 22) opracowanie sposobów radzenia sobie z emocjami w kategorii akceptowane - nieakceptowane.

XII. Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną

- 1) nauczanie oparte na konkretach, ciągle odwoływanie się do doświadczenia dziecka - stosowanie metod poglądowych;
- 2) umożliwianie korzystania z różnorodnych pomocy dydaktycznych (plakaty, plansze, kalkulator, liczmany);
- 3) wykorzystywanie zasobów multimedialnych ułatwiających skupienie uwagi;
- 4) przedstawianie zagadnień na konkretnych przykładach odwołujących się do wydarzeń bliskich dziecku podczas omawiania treści o charakterze abstrakcyjnym, wymagających logicznego myślenia, zredukowanie do niezbędnego minimum tematyki o wysokim stopniu abstrakcji;
- 5) stosowanie przystępnych dla dziecka instrukcji wykonania zadania (obrazkowej, obrazkowo - słownej, multimedialnej);
- 6) instrukcje krótkie, jednoznaczne i zrozumiałe, zwarte i precyzyjne komunikaty słowne;
- 7) dokładne instruowanie wstępne, upewnianie się, czy uczeń rozumie treść zadania, dostarczanie wskazówek w trakcie pracy, stosowanie powtórzeń, ograniczanie instrukcji słownych na rzecz słownopokazowych, ciągła kontrola działań ucznia;
- 8) stosowanie metod i oddziaływań na ucznia, które spowodują jego rzeczywiste zainteresowanie;
- 9) tworzenie map myśli jako sposób notowania treści lekcji;
- 10) opracowanie zindywidualizowanych materiałów;
- 11) dzielenie zadań na etapy;
- 12) rozwijanie strategii pamięciowych ucznia oraz kompensowanie braków w tym zakresie (np. nauka tworzenia notatek obrazkowych przedstawiających sekwencje niezbędnych kroków do rozwiązania zadania, określających elementy pracy, którą należy przygotować);

- 13) wykorzystywanie umownych znaków porządkujących pracę na lekcji, np. kolorowe karteczki, symbole (piktogramy), a także możliwe do wykorzystania symboliczne rysunki z systemów komunikacji alternatywnej;
- 14) włączanie ucznia do prac na terenie klasy, szkoły - zwłaszcza takich, w których może osiągnąć sukcesy;
- 15) częste organizowanie pracy w małych grupach, umożliwianie korzystania ze wsparcia i kompetencji kolegów;
- 16) stosowanie zasady stopniowania trudności;
- 17) nauczanie czynnościowe, oparte na działaniu ucznia;
- 18) w odniesieniu do uczniów w młodszym wieku szkolnym położenie dużego nacisku na dostarczanie im jak największej ilości doświadczeń z zakresu manipulowania przedmiotami, porównywania, przeliczania konkretów, orientacji w przestrzeni w celu ułatwienia nabywania umiejętności matematycznych;
- 19) ukazywanie związku między wiedzą nabywaną podczas zajęć, a jej praktycznym wykorzystaniem w różnych sytuacjach życia codziennego;
- 20) stwarzanie sytuacji pozwalających na systematyczne powtarzanie opanowanych umiejętności;
- 21) wydłużenie czasu pracy lub skracanie zadań do niezbędnych elementów;
- 22) przygotowywanie dla ucznia sprawdzianów o niższym stopniu trudności, akcentujących umiejętności praktyczne;
- 23) indywidualizowanie sposobu i kryteriów oceniania ucznia;
- 24) zwracanie głównej uwagi na postęp, a nie wyłącznie efekty;
- 25) wzmacnianie u ucznia poczucia własnej wartości;

XIII. Uczniowie słabowidzący

- 1) właściwe umiejscowienie dziecka w klasie:
 - zapobiegające odblaskowi pojawiającemu się w pobliżu okna,
 - zapewniające właściwe oświetlenie oraz widoczność,
 - umożliwiające dogodny dostęp do tablicy (możliwość łatwego podejścia, gdy uczeń nie rozpoznaje pisma ze swojego miejsca);
- 2) podawanie modeli i przedmiotów do obejrzenia z bliska;

- 3) udostępnianie tekstów (np. testów sprawdzających wiedzę) w wersji powiększonej;
- 4) zwracanie uwagi na szybką męczliwość dziecka;
- 5) umożliwienie dziecku korzystania z audiobooków;
- 6) ograniczenie wymagań w zakresie kaligraficznym;
- 7) stosowanie w miarę możliwości z map o mniejszej ilości szczegółów; przy demonstracji map, plansz i tablic z rysunkami, diagramami, schematami i tabelami zwracanie uwagi na ich czytelność, tzn. czy są one odpowiedniej wielkości, narysowane odpowiedniej grubości liniami, z odpowiednim kontrastem barwnym i kontrastem w stosunku do tła;
- 8) w geometrii należy wprowadzać uproszczone konstrukcje z ograniczoną do koniecznych liczbą linii pomocniczych, konstrukcje geometryczne wykonywać na kartkach większego formatu niż zwykła kartka papieru;

XIV. Uczniowie słabosłyszący

- 1) zapewnienie dobrego oświetlenia klasy oraz miejsca dla dziecka w pierwszej ławce w rzędzie od okna;
- 2) umożliwienie dziecku odwracania się w kierunku innych kolegów odpowiadających na lekcji, co ułatwi lepsze zrozumienie ich wypowiedzi;
- 3) mówienie do dziecka wyraźnie używając normalnego głosu i intonacji, unikanie gwałtownych ruchów głową czy nadmiernej gestykulacji;
- 4) dbanie o spokój i ciszę w klasie, eliminowanie zbędnego hałasu w czasie zajęć;
- 5) upewnianie się czy polecenia kierowane do całej klasy są właściwie rozumiane przez dziecko niedosłyszące. W przypadku trudności zapewnienie mu dodatkowego wyjaśnienia, sformułowania inaczej polecenia, używając prostego, znanego dziecku słownictwa;
- 6) dostosowanie tempa pracy do możliwości ucznia z wadą słuchu, który może mieć trudności z równoczesnym wykonywaniem kilku czynności w tym samym czasie (nie jest w stanie słuchać nauczyciela - co wymaga obserwacji jego twarzy - jednocześnie otworzyć książkę na odpowiedniej stronie i odnaleźć wskazane ćwiczenie);

- 7) w czasie lekcji wskazane jest używanie jak najczęściej pomocy wizualnych i tablicy (m.in. zapisanie nowego tematu, nowych i ważniejszych słów, dat na lekcji historii itp.)
- 8) aktywizowanie dziecka do rozmowy poprzez zadawanie prostych pytań, podtrzymywanie jego odpowiedzi przez dopowiadanie pojedynczych słów, mimiką twarzy, umowne gesty;
- 9) częstsze zwracanie się do dziecka niesłyszącego, zadawanie pytań w celu zmobilizowania go do lepszej koncentracji uwagi i ułatwienia mu lepszego zrozumienia tematu;
- 10) stosowanie ćwiczenia w pisaniu ze słuchu tylko wyrazów lub zdań, wcześniej z dzieckiem utrwalonych, w oparciu o znane mu słownictwo. Jeżeli pisanie ze słuchu sprawia dziecku niedosłyszącemu duże trudności można je zastąpić inną formą ćwiczeń w pisaniu. Mogą to być ćwiczenia polegające na:
 - układaniu zdania z podanej rozsypanki wyrazowej do treści obrazka;
 - przepisywaniu zdań z uzupełnieniem „luk” odpowiednimi wyrazami;
 - porządkowaniu loteryjki gramatyczno - ortograficznej z utrwaleniem znanych zasad pisowni i zwrotów gramatycznych – dobieraniem odpowiednich wyrazów, uwzględniając ich rodzaj, osobę, liczbę;
- 11) nie uwzględnianie przy ocenie prac pisemnych dziecka błędów wynikających z niedosłuchu, one nie powinny obniżyć ogólnej oceny pracy (błędy mogą stanowić dla nauczyciela podstawę do podjęcia z dzieckiem dalszej pracy samokształceniowej i korekcyjnej oraz ukierunkowania rodziców do dalszej pracy w domu);
- 12) ocenianie błędów w pisowni w formie opisowej, udzielając dziecku wskazówek do sposobu ich poprawienia;
- 13) wydłużanie czasu na opanowanie koniecznych i podstawowych wiadomości zawartych w programie nauczania;
- 14) przy ocenie osiągnięć ucznia z wadą słuchu należy szczególnie doceniać własną aktywność i wkład pracy ucznia, a także jego stosunek do obowiązków szkolnych (systematyczność, obowiązkowość, dokładność).

XV. Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową

- 1) zniesienie barier architektonicznych (w szkole ogólnodostępnej możemy jedynie mówić o ich ograniczeniu);
- 2) dostosowanie miejsca pracy m.in. tak, aby uczeń mógł przyjąć niemęczącą, prawidłową pozycję siedzącą;
- 3) dostosowanie i zmodyfikowanie pomocy szkolnych tak, by uczeń mógł z nich w pełni korzystać;
- 4) ograniczenie wymagań w zakresie kaligraficznym;
- 5) jeśli uczeń ze znaczną niepełnosprawnością ruchową ma szczególne trudności z realizacją standardów wymagań związanych z umiejętnościami wykonawczymi, to część tych umiejętności powinna być przełożona z formy "potrafi wykonać" na "wie, jak wykonać";
- 6) zachęcania dziecka do podejmowania częstych interakcji społecznych i zawierania przyjaźni;
- 7) dawanie okazji do wykazywania się samodzielnością; budowanie adekwatnej samooceny i realistycznych aspiracji.

XVI. Uczniowie z afazją

uczniowie z afazją ruchową

- 1) jak najwcześniejsze wprowadzanie czytania - jeśli występują trudności metodą sylabową, wówczas zalecane jest czytanie globalne;
- 2) podczas zaznajamiania z obrazem graficznym liter, można wykorzystywać dodatkowo polski alfabet palcowy (daktylografia);
- 3) umożliwianie wielozmysłowego poznawania treści słów, łączenie słów/nazw z konkretnymi zabawkami, przedmiotami lub obrazkami;
- 4) zezwalanie na jak najczęstsze wypowiedanie się;
- 5) motywowanie (nie zmuszanie) do wypowiedania się;
- 6) stwarzanie spokojnej atmosfery w trakcie wypowiedzi ustnych;
- 7) nie pospieszanie - wydłużanie czasu odpowiedzi ustnej;
- 8) uwzględnianie problemów z wymową i artykulacją w czasie wypowiedzi;
- 9) akceptowanie gestów, min, których dziecko używa w celach komunikacyjnych;
- 10) umożliwianie uzupełniania wypowiedzi ustnej zapisem;

- 11) niewymaganie odpowiadania pełnym zdaniem;
- 12) wspieranie podczas redagowania wypowiedzi ustnych (np. podpowiadanie brakujących słów);
- 13) aranżowanie udziału dziecka w dyskusjach grupowych;
- 14) podpieranie wiadomości podawane słuchowo danymi wzrokowymi;
- 15) formułowanie krótkich instrukcji, w postaci konkretnych pytań lub poleceń. (powtarzanie ich w razie potrzeby);
- 16) pomaganie w odczytywaniu podczas lekcji poleceń i instrukcji;
- 17) w procesie nauczania języka obcego stosowanie metod indywidualnych; ograniczanie podawanych form językowych (różnica między brzmieniem słowa, a jego zapisem);
- 18) ograniczanie ilości materiału (mniej słownictwa);
- 19) całkowite dostosowanie form klasówek i sprawdzianów do możliwości ucznia oraz stosowanie indywidualnych kryteriów oceny;
- 20) ustawiczne utrwalanie i wielokrotne wykorzystywanie - poprzez stwarzanie odpowiednich sytuacji komunikacyjnych - zdobytych przez dziecko umiejętności werbalnych;
- 21) zauważanie i nagradzanie wszelkich form aktywności słownej lub bezsłownej zmierzającej do nawiązania przez dziecko kontaktu z otoczeniem.